Голові разової спеціалізованої вченої ради
Київського національного університету імені
Тараса Шевченка
доктору юридичних наук, професору
Діані Сергєєвій

ВІДГУК
офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора
Тетерятник Ганни Костянтинівни
на дисертацію Щиголя Олега Володимировича
«Гарантії прав потерпілого на досудовому розслідуванні»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Гарантії прав потерпілого фрагментарно знаходяться у фокусі уваги вчених, натомість відсутність єдності судової практики, питання, які виникають у правореалізаційній діяльності, нові виклики, з якими стикаються сьогодні українське суспільство та держава, недосконаліть чинного законодавства актуалізують нові наукові пошуки у цій площині.

Вчені справедливо відзначають, що пріоритетною проблемою правової думки тривалий час був захист прав і законних інтересів підозрюваних, обвинувачених (підсудних, засуджених), натомість потерпілому від злочину не присвячувалася належна увага, і не можна миритися з тим, коли інтереси потерпілих від злочину захищені законом менше, ніж винних осіб (с. 63).

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА Вх. № 04/01-22/2 «08» 10 2024 р.

Віддаючи належне сучасним монографічним дослідженням, пов'язаним із обраною здобувачем тематикою (дисертаційне дослідження І.В. Ракіпової («Теоретичні, правові та праксеологічні засади правозахисної комунікації потерпілого у кримінальному провадженні», 2023 рік), дисертаційне дослідження А.А. Страшок («Процесуальне становище суб'єктів кримінального процесу, які здійснюють функцію сприяння кримінальному провадженню»,

2022 рік), дисертаційне дослідження М.О. Буртового («Процесуальні права потерпілого та їх реалізація на стадії досудового розслідування», 2022 рік), дисертаційне дослідження І.І. Цилюрик («Гарантії прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження під час проведення слідчих (розшукових) дій», 2020 рік), дисертаційне дослідження Д.Ю. Кавуна («Кримінальний процесуальний механізм забезпечення прав потерпілого (фізичної особи) у досудовому розслідуванні», 2016 рік), дисертаційне дослідження І.І. Татарина («Забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної кримінальним правопорушенням, на досудовому розслідуванні», 2015 рік), дисертаційне дослідження М.І. Тлепової («Процесуальне становище потерпілого під час досудового розслідування», 2015 рік), автор оцінюваної дисертації пропонує новаторське осмислення різних аспектів гарантій прав потерпілого у кримінальному провадженні, що також підкреслює її новизну та сучасність.

Про актуальність роботи свідчить і її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО на 2021 рік (Указ Президента України від 11 травня 2021 року № 189/2021), Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки (Указ Президента України від 11 травня 2023 року № 273), пріоритетних напрямків «Правові механізми забезпечення і захисту прав та свобод людини», «Фундаментальні та прикладні проблеми наукового забезпечення боротьби зі злочинністю в Україні» Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 роки (постанова загальних зборів Національної академії правових наук України від 26 березня 2021 року № 12-21). Тематика дослідження пов'язана з Національною стратегією у сфері прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021) та Планом дій з її реалізації на 2021-2023 роки (розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 червня 2021 року № 756-р) (с. 21).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність. Здійснене опрацювання дисертації О. В. Щиголя дозволяє дійти висновку, що наукова праця містить усю систему обов'язкових компонентів, притаманних дисертаціям на здобуття ступеня доктора філософії у галузі права. Зокрема, в роботі простежується структурна єдність, послідовність, логічність, взаємопов'язаність елементів; наявність критичного аналізу досягнень більшості наявних досліджень із цієї та суміжних проблем; наскрізний опис і пояснення методологічної позиції дослідника; повна та ґрунтовна предметно-змістовна складова; достатня та репрезентативна емпірична база; належна апробація результатів дослідження.

Усі положення, висновки, судження, пропозиції та рекомендації, сформульовані автором та віднесені до наукової новизни, характеризуються належним рівнем аргументованості, творчим новаторством, обґрунтованістю. Цього вдалося досягти завдяки опрацюванню значної кількості наукових, нормативних джерел, судової практики (337 найменувань), якісно зібраній та опрацьованій емпіричній базі (результати анкетування 54 адвокатів, 30 слідчих, 44 прокурорів, 21 судді (усього 149 респондентів).

Коректність висновків, їх відповідність логіці обґрунтування та репрезентативність, відповідність меті, об'єкту, предмету та завданням дослідження забезпечені вдало сформованою методологічною програмою, у якій автор комплексно застосував загальнонаукові та спеціальні методи. *Метафізичний метод* дозволив розглянути правові явища як окремі, самостійні, розкрити їх внутрішню будову. За допомогою цього методу досліджено поняття «кримінальні процесуальні гарантії», а також надано визначення поняття «гарантії прав учасників кримінального провадження» (підрозділ 1.1), виокремлено ознаки гарантій прав потерпілого (підрозділ 1.2), здійснено їх класифікацію (підрозділ 1.3). *Діалектичний метод* наукового пізнання надав можливість здійснити співвідношення окремих понять (підрозділ 1.1), дослідити правову природу гарантій прав потерпілого, їх місце в системі гарантій прав учасників кримінального провадження, зв'язок з іншими інститутами кримінального процесу (підрозділи 1.2, 1.3), розглянути

питання, що досліджуються, в динаміці. Заразом вказаний метод сприяв розумінню предмета дослідження в аспекті поєднання потреб наукової та практичної діяльності. *Системно-структурний метод* використовувався для здійснення класифікації кримінальних процесуальних гарантій (підрозділ 1.1) та гарантій прав потерпілого, зокрема на досудовому розслідуванні (підрозділ 1.3). *Метод тлумачення правових приписів* допоміг з'ясувати зміст зафіксованих у різних джерелах правових норм. *Порівняльно-правовий метод* застосовано у процесі співставлення матеріалів судової практики в частині гарантування прав потерпілого на стадії досудового розслідування, виявлення відмінностей у правозастосуванні (підрозділи 2.1, 2.2, 3.2 та інші), порівнянні кримінального процесуального законодавства різних країн. *Метод системного аналізу* забезпечив виявлення прогалин, колізій та недоліків у чинному кримінальному процесуальному законодавстві України. *Метод моделювання та формально-логічний метод* дозволили сформулювати висновки й пропозиції щодо удосконалення норм кримінального процесуального законодавства стосовно розширення кола гарантій прав потерпілого на досудовому розслідуванні, а також вдосконалення існуючих гарантій (розділи 2, 3). *Соціологічний метод* надав можливість оцінити погляди практичних працівників на окремі питання теорії та практики кримінального процесу. *Статистичний метод* використовувався при узагальненні результатів, отриманих у процесі дослідження практики національних судів, результатів проведеного анкетування (опитування) (с. 25).

Категоріальний апарат дисертації відповідає вимогам наукового стилю, а використана при написанні лексика є юридично виваженою та грамотною. Авторські позиції, ідеї враховують сучасні доктринальні підходи та концепції, спираються на розлогий, але доступний для сприйняття фактологічний матеріал.

Наукова новизна одержаних результатів. Послідовний, виважений, аргументований, належний і достатній виклад наукової інформації дозволив автору сформувати низку положень, висновків, пропозицій, рекомендацій, певна частина з яких має теоретичний характер, значний евристичний

потенціал і здатність до подальшого використання у наукових дослідженнях, а певна – прикладну спрямованість, характеризується високим праксеологічним потенціалом. Науковий аналіз як перших, так і других не залишає сумнівів у їх обґрунтованості та науковій новизні таких положень, сформульованих автором: *вперше:*

– гарантії прав потерпілого на досудовому розслідуванні (весь їх масив) поділено на дві відносно самостійні групи: 1) універсальні – мають загальний характер і дістають свій вияв на всіх етапах досудового розслідування; 2) темпоральні – діють (принаймні зберігають свою дієвість) на окремих етапах досудового розслідування: початковому, проміжному, завершальному (прикінцевому);

– запропоновано надавати статус потерпілого громадським об'єднанням, фермерським господарствам та іншим утворенням без статусу юридичної особи, створення та діяльність яких прямо передбачені законом;

– обґрунтовано необхідність виокремлення нової, віктимоспрямованої кримінально-процесуальної функції, як вираженого в законі напряму процесуальної діяльності потерпілого та його представників, у тому числі на стадії досудового розслідування;

– у розрізі забезпечення прав потерпілого на досудовому розслідуванні розроблено самостійну засаду (принцип) кримінального провадження – процесуальний віктимоцентризм; визначено змістовне наповнення вказаної засади, запропоновано імплементувати її в кримінальне процесуальне законодавство України та практику його застосування;

– сформовано якісно нову концепцію процесуального становища потерпілого та його представників у кримінальному провадженні, котра передбачає наділення їх статусом окремої, потерпілої сторони (разом із обвинуваченням та захистом), та, як наслідок, надання цим учасникам кримінального провадження широкого кола процесуальних прав і їх гарантій;

– враховуючи вольовий аспект участі потерпілого в кримінальному провадженні, пропонується закріпити право особи відмовитися від процесуального статусу потерпілого шляхом подання відповідної заяви про це;

– запропоновано надати потерпілому право самостійно залучати перекладача та спеціаліста (як альтернативу їх залучення прокурором чи слідчим суддею) під час досудового розслідування;

– запропоновано закріпити в КПК України заборону примусового освідування потерпілого, а також внести до статті, котра регламентує його здійснення, окремі зміни;

– наголошується на потребі встановити у КПК України обов'язок слідчого, дізнавача, прокурора забезпечити проведення психологічної експертизи з метою визначення розміру моральної шкоди, завданої потерпілому, якщо останній заявив про це відповідне клопотання.

удосконалено:

– поняття «гарантії прав учасників кримінального провадження» шляхом окреслення в ньому форми закріплення і форми вираження гарантій, їх змісту, напрямів дії та інших сутнісних ознак (фактично запропоновано власний, авторський підхід); особливості співвідношення цього поняття з іншими суміжними поняттями;

– розуміння ролі та функціонального призначення гарантій прав потерпілого в кримінальному процесі України;

– класифікацію гарантій прав потерпілого;

– законодавчу дефініцію поняття «потерпілий»;

– наукові підходи щодо моменту виникнення в особи процесуального статусу потерпілого, «появи» цього учасника кримінального провадження;

– теоретичні напрацювання стосовно запровадження інституту правонаступництва потерпілого та вдосконалення інституту законного представництва потерпілого;

– пропозиції стосовно запровадження в законодавство інституту запиту потерпілого;

– теоретичні підходи та пропозиції щодо надання потерпілому права самостійно звертатися до слідчого судді з клопотанням про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, в тому числі запобіжних

заходів, а також права брати участь у розгляді такого клопотання, незалежно від суб'єкта його подання;

– пропозиції стосовно здійснення кримінального провадження в закритому судовому засіданні, якщо у ньому бере участь неповнолітній потерпілий;

одержали подальший розвиток:

– пропозиції передбачити в КПК України, що потерпілим у кримінальному провадженні може бути юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної шкоди;

– теоретичні підходи щодо надання потерпілому права самостійно залучати експертну установу, експерта або експертів для підготовки висновку на стадії досудового розслідування;

– напрацювання науковців стосовно уповноваження потерпілого збирати не лише копії документів, а їх оригінали;

– пропозиції наділити потерпілого правом ініціювати власний допит у порядку статті 225 КПК України з метою депонування показань безпосередньо перед слідчим суддею;

– пропозиції щодо права потерпілого на безоплатну професійну правничу допомогу (представництво) протягом досудового розслідування;

– гарантії права потерпілого на відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням (с. 26 – 29).

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Дослідження характеризується логічним та чітким змістовим наповненням, відповідно до плану, мети та завдань, архітектоніка забезпечує комплексність та системність опрацювання проблематики.

Дисертація складається з анотації, переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, що включають сім підрозділів та шість пунктів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Оцінка змісту розділів дисертації.

РОЗДІЛ 1. ХАРАКТЕРИСТИКА ГАРАНТІЙ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Опрацювання обраної тематики автором у підрозділі 1.1 розпочинається з аналізу основоположних понять, які входять до предмету дослідження: «кримінальні процесуальні гарантії», «гарантії прав учасників кримінального провадження», їх співвідношення та співвідношення з іншими суміжними поняттями. Дисертант використовує у зазначеному підрозділі міждисциплінарний підхід для з'ясування сутності поняття «гарантії», визначає їх зміст через різні види гарантій (с.33 – 50). Цікавою є акцентуація на антропометричних факторах та юридичному втіленні, які впливають на форму та зміст гарантій (с. 34 – 36).

Слід підтримати автора у його міркуваннях про те, що будь-яка мета, навіть найбільш висока та шляхетна, не може досягатися неправовими (незаконними) засобами. У такому разі ця мета зводиться нанівець та подібно правилам, що існують в межах однойменної доктрини, стає плодом отруйного дерева (с. 36).

Відрізняється новаторством підхід до класифікації гарантій (с. 44 – 45) і запропоноване авторське визначення кримінальних процесуальних гарантій (с. 46).

У підрозділі 1.2 здійснена досить вдала спроба з'ясувати місце гарантій прав потерпілого в системі гарантій прав учасників кримінального провадження. Для цього, у першу чергу, досліджуються ознаки цього суб'єкта. Слід відзначити креативність підходу дисертанта до їх аналізу у контексті концепції шкоди з розмежуванням її видів. На підставі вивчення кримінального процесуального законодавства зарубіжних держав (Республіки Словаччина, Сакартвело, Республіки Вірменія, Республіки Чехія, Латвійської Республіки, Республіки Польща, ФРН, США), доктринальних джерел та емпіричної бази обґрунтовується позиція щодо можливості визнання юридичної особи потерпілим і у разі спричинення їй моральної шкоди (с. 52 – 56).

Автор звертає увагу на актуальне, але малодосліджене питання щодо правосуб'єктності таких потерпілих, як громадські об'єднання та фермерські господарства, трудові колективи та інші утворення без статусу юридичної особи (с. 56 – 59). Цікавою частиною роботи є визначення співвідношення гарантій прав потерпілого та гарантій прав його представників (с. 59 – 62), гарантій сторони захисту (с. 62 – 64), а також гарантії прав потерпілого з гарантіями прав цивільного позивача і цивільного відповідача (с. 64 – 66), заявника (с. 66 – 69).

Підрозділ 1.3 присвячений ролі та функціональному призначенню гарантій прав потерпілого у кримінальному процесі України, їх класифікації. Нагальними та такими, що відповідають вимогам сьогодення, є міркування автора щодо відновної парадигми та відновного правосуддя, які мають стати невід'ємним елементом побудови сучасної концепції гарантування прав потерпілого у кримінальному провадженні. Цілком обґрунтованою є думка про те, що саме потерпілий має стати центральною фігурою кримінального провадження, а гарантії його прав безпосередньо сприяють іншим учасникам кримінального провадження (с. 76 – 78). Автором також виділяються сутнісні ознаки гарантій прав потерпілого (с. 79 – 80) та пропонується їх класифікація (с. 80 – 82).

РОЗДІЛ 2. УНІВЕРСАЛЬНІ ГАРАНТІЇ ПРАВ ПОТЕРПІЛОГО НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

У підрозділі 2.1. досліджуються питання процесуального статусу (становища) потерпілого у механізмі забезпечення його прав та моменту його набуття. Автор аналізує поняття та складові елементи, співвідношення понять «процесуальний статус» та «процесуальне становище» (с. 86 – 88), звертає увагу на дискусійні аспекти моменту набуття процесуального статусу цим учасником (с. 88 – 92). На підставі вивчення доктринальних джерел, правозастосовної практики, емпіричних даних констатується, що набуття статусу потерпілого досконало врегульовано приписами українського кримінального процесуального законодавства (практика застосування якого, однак, аж ніяк не найкраща) (с. 92). Слушним є запропоноване доповнення

частини першої статті 55 КПК України пунктом 13^1: «у будь-який момент відмовитися від процесуального статусу потерпілого шляхом подання слідчому, дізнавачу, прокурору, суду відповідної заяви з можливістю набути процесуальний статус потерпілого повторно» (с. 93 – 94).

Важливим досягненням роботи є дослідження пріоритетності інтересів потерпілого у кримінальному провадженні (відшкодування йому спричиненої шкоди, міркування справедливості чи бажання помсти (відплати, моральної сатисфакції)), тактики побудови правової позиції та поведінки (с. 98 – 101), обґрунтування імплементації принципу процесуального віктимоцентризму, а також пропозиції щодо запровадження у кримінальний процес інституту третьої, потерпілої сторони (с. 102 – 110).

Автор розглядає гарантії права потерпілого на участь у досудовому розслідуванні, а також права впливати на його хід і результати, право потерпілого на відшкодування завданої кримінальним правопорушенням шкоди у підрозділі 2.2. Робиться правильний акцент на тому, що не усі права потерпілого законодавчо закріплені, і їх можливо виокремити лише дотично, виходячи із сукупності інших прав, що є недоліком чинного кримінального процесуального законодавства (с. 117).

У контексті гарантій права потерпілого на інформацію дисертант звертає увагу на особливості роз'яснення йому стороною обвинувачення вимог законодавства (с. 119 – 125).

При дослідженні права потерпілого збирати та подавати докази слідчому, дізнавачу прокурору і слідчому судді справедливо звертається увага на недостатність гарантій прав цього учасника при призначенні експертиз (с. 126 – 129), отримання оригіналів документів (с. 130 – 132), електронних документів (с. 132 – 134). Здобувачем досить детально проаналізовані гарантії прав потерпілого під час проведення слідчих (розшукових) (с. 134 – 143). Актуальною є проблематика оскарження окремих ухвал слідчого судді, рішень, дії чи бездіяльності слідчого, дізнавача або прокурора адже, як правильно зазначає О. В. Щиголь, наведений у КПК України їх перелік є вичерпним і не завжди враховує інтереси потерпілого (с. 144). Слід погодитися, що сучасний

стан регулювання порядку оскарження ухвал слідчого судді про скасування повідомлення про підозру істотно обмежує право потерпілого, його представника та законного представника на реалізацію права на оскарження та знівелювало його право впливати на хід і результати досудового розслідування (с. 146 – 149).

Право потерпілого користуватися професійною правничою допомогою розглядається з урахуванням нагальних дискусійних аспектів, які виникають у практичній діяльності (с. 149 –159). Цікавими та обґрунтованими є пропозиції щодо внесення змін до статті 58 КПК України: доповнення її частинами шостою та сьомою щодо порядку, підстав та умов надання потерпілому професійної правничої допомоги безоплатно, за рахунок держави (с. 159).

Досліджуючи право потерпілого на відшкодування завданої кримінальним правопорушенням шкоди, здобувач звертається до різних аспектів пред'явлення цивільного позову у кримінальному провадженні (с. 160 – 165), а також недосконалості правових механізмів відшкодування, обґрунтовуючи свої міркування завдяки порівняльному аналізу кримінальних процесуальних норм та норм цивільного законодавства (с. 165 – 169).

Слід підтримати аргументацію та пропозиції дисертанта щодо потреби розроблення і прийняття Закону України «Про відшкодування державою шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення» (с. 169), а також запровадження обов'язкового збору, стягнення якого відбуватиметься із засуджених (с. 170).

Неординарним є методологічний підхід, який автор обрав для викладу матеріалу у розділі 3 «Гарантії прав потерпілого на окремих етапах досудового розслідування (темпоральні гарантії)», визначивши їх особливості на початковому та проміжному та завершальному (прикінцевому) етапах розслідування.

РОЗДІЛ 3. ГАРАНТІЇ ПРАВ ПОТЕРПІЛОГО НА ОКРЕМИХ ЕТАПАХ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ (ТЕМПОРАЛЬНІ ГАРАНТІЇ)

Малодосліджені питання гарантій прав потерпілого на початковому етапі розслідування розглядаються у підрозділі 3.1 (с. 179 – 189). Виваженою та такою, яка відповідає реаліям сьогодення, є думка щодо того, що заяви та повідомлення, які взагалі не містять відомостей про кримінальне правопорушення, є беззмістовними, не передбачають належного інформаційного навантаження або за своєю суттю є заявами (повідомленнями) про адміністративне правопорушення, не повинні ставати підставою для внесення відомостей до ЄРДР (с. 184). Важливою є частина дослідження, що стосується механізму підтримки потерпілих і свідків воєнних та інших міжнародних злочинів, а також їх психологічної підтримки (с. 186 – 189).

У підрозділі 3.2 увага акцентується на специфіці гарантій прав потерпілого при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження (с. 190 – 212). Необхідними, на думку офіційного опонента, є й визначення порядку ознайомлення цього учасника з матеріалами кримінального провадження та посилення гарантій його прав на етапі закінчення досудового розслідування, про що також зазначає автор у цій частині роботи (с. 213 – 215).

Таким чином, є достатньо підстав вважати, що в дисертаційному дослідженні О.В. Щиголя сформульовано і обґрунтовано достатню кількість положень, висновків, пропозицій, які характеризуються науковою новизною, аргументованими та свідчать про вирішення важливого наукового завдання.

Викладені у дисертації положення, теоретичні узагальнення, висновки й пропозиції можуть бути використані:

– *у правотворчій діяльності* – з метою вдосконалення законодавчого регулювання кримінальних процесуальних відносин у частині гарантування прав потерпілого на стадії досудового розслідування – шляхом внесення змін та доповнень до КПК України та інших нормативно-правових актів (повідомлення Апарату Верховної Ради України про одержання звернення

та передання його в Комітет Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності від 25 вересня 2023 року вих. № 09/15-2023/209161);

– *у правозастосовній діяльності* – для забезпечення ефективної участі потерпілих на стадії досудового розслідування, належного ставлення до них з боку інших суб'єктів кримінального процесу; для підвищення дієвості представництва потерпілих адвокатами (акти про впровадження результатів дисертаційного дослідження у діяльність адвокатського об'єднання «Національна колегія адвокатів» від 20 вересня 2023 року вих. № 37Н, адвокатського об'єднання «Вишневий і партнери» від 20 вересня 2023 року вих. № 81, адвокатського об'єднання «Яр. ВАЛ» від 21 вересня 2023 року вих. № 21-09/2023 та адвокатського об'єднання «ДЖІ ЕНД ДІ» від 02 жовтня 2023 року вих. № 1/02/10);

– *у науково-дослідній сфері* – для подальших досліджень кримінальних процесуальних гарантій, гарантій прав учасників кримінального провадження загалом та гарантій прав потерпілого зокрема, участі цього учасника кримінального провадження і його представників на стадії досудового розслідування, процесуального статусу (становища) потерпілого, а також інших пов'язаних із цим питань; надання науково обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення кримінального процесуального законодавства України в зазначеній площині (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження в науково-дослідну діяльність Донецького державного університету внутрішніх справ від 15 вересня 2023 року);

– *у навчальному процесі* – при викладанні навчальних дисциплін «Кримінально-процесуальне право», «Актуальні проблеми кримінального процесу України», «Змагальне кримінальне судочинство» (акти впровадження результатів дисертаційного дослідження в освітній процес Донецького державного університету внутрішніх справ від 15 вересня 2023 року, навчальний процес Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова від 02 жовтня 2023 року); для підготовки підручників (їх окремих розділів, глав, параграфів), навчальних і довідкових посібників, методичних рекомендацій тощо (с. 29).

Повнота викладу наукових положень в опублікованих працях. Слід відзначити у позитивному ключі значну кількість наукових праць, що були опубліковані здобувачем за тематикою дослідження: 5 фахових наукових статей, 9 публікацій апробаційного характеру та 8 наукових праць, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Текстових запозичень без посилання на джерела та інших порушень академічної доброчесності не виявлено.

Дисертація виконана українською мовою. Стиль викладення матеріалу – науковий.

Висновки відповідають поставленим завданням дослідження у межах обраного об'єкта та предмета, містять розроблені автором теоретичні наукові положення, практичні рекомендації, пропозиції із вдосконалення законодавства.

Віддаючи належне кропіткій та високоякісній роботі дисертанта О. В. Щиголя, високо оцінюючи рівень дослідження, його актуальність та новітність підходів, варто звернути увагу на окремі положення та висновки, які мають дискусійний характер чи вимагають додаткового обґрунтування під час захисту:

1. На сторінці 39 автор зазначає, що визначення процесуальних гарантій було б більш повним, якщо в ролі самостійного об'єкта гарантування безпосередньо згадувалися завдання кримінального провадження. На думку офіційного опонента, доцільно було б навести додаткові аргументи на користь такої позиції.
2. Дискусійною вбачається запропонована здобувачем концепція правонаступництва, адже відповідно до ч. 6 ст. 55, якщо внаслідок кримінального правопорушення настала смерть особи або особа перебуває у стані, який унеможливлює подання нею відповідної заяви, положення частин першої – третьої цієї статті поширюються на близьких родичів чи членів сім'ї такої особи. Відтак доцільність сформульованих у роботі пропозицій у цій частині потребують обґрунтування.

3. У контексті посилення гарантій прав потерпілих автором пропонується наділити правом на безоплатну правничу допомогу осіб, які є сурогатними матерями, з огляду на їх особливу вразливість (с. 155). Виникає запитання щодо того, чому ним наводяться пропозиції тільки щодо цієї вразливої категорії потерпілих?
4. Автор справедливо звертається до гарантій прав потерпілого під час проведення слідчих (розшукових) дій загалом та допиту, зокрема, залучення психологів для роботи з цими учасниками кримінального провадження. На думку офіційного опонента, у контексті дослідження доцільно було б розглянути питання застосування сучасних методик процесуального інтерв'ю, моделі «Барнахус», кімнати, дружньої до допиту (опитування) дитини.
5. Видається не зовсім справедливим твердження, що висловлюється автором на сторінці 182 про те, що «…внесення відомостей до ЄРДР є суто механічною дією, яка в силу імперативних положень статті 214 КПК України має бути виконана не пізніше 24 годин після подання заяви (повідомлення) про вчинення кримінального правопорушення або самостійного виявлення уповноваженою особою обставин, що можуть свідчити про його вчинення». Саме внесення відомостей до ЄРДР є, за загальним правилом, моментом з якого починається досудове розслідування, і безпосередньо впливає на законність/незаконність проведення процесуальних дій, прийняття процесуальних рішень.
6. Слід схвально поставитися до елементів наукової новизни, викладеної у вступі. Натомість, на думку, офіційного опонента, окремі пункти висновків доцільно було б сформулювати менш формально і більш розгорнуто (наприклад, пункти 2, 3).

Разом з тим, наведені зауваження та пропозиції у жодному разі не впливають на загальне позитивне враження від роботи, здебільшого носять дискусійний характер і мають бути предметом для публічної дискусії та обговорення під час захисту.

ВИСНОВОК:

дисертація **Щиголя Олега Володимировича** на тему «Гарантії прав потерпілого на досудовому розслідуванні» є самостійною, комплексною, завершеною працею, що містить нові науково обґрунтовані на високому рівні результати проведеного здобувачем дослідження, вирішує важливе наукове завдання, що полягає у виявленні теоретичних і прикладних проблем у площині забезпечення (гарантування) прав потерпілого на досудовому розслідуванні, їх вирішення шляхом розроблення науково-обґрунтованих висновків та пропозицій, у тому числі щодо внесення змін і доповнень до КПК України, інших нормативно-правових актів, а також свідчить про оволодіння Щиголем О.В. методологією наукової діяльності.

Дисертація повністю відповідає вимогам до оформлення дисертації, затвердженої наказом МОН України від 12 січня 2017 року № 40 та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 502 від 19 травня 2022 року), а її автор – Щиголь Олег Володимирович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі права.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

Доктор юридичних наук, професор
професор кафедри кримінального процесу
та криміналістики
Одеського державного
університету внутрішніх справ **Ганна ТЕТЕРЯТНИК**

Підпис засвідчую:

ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ * ОДЕСЬКИЙ * МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх. № 4144-11/25
«03» 07 2025 р.